

Հ Ա Ս Յ Է

Rédaction du Journal arménien

ARCHALOUYCE

(EGYPTE) LE CAIRE

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԹՈՒՐՈՍԵԱՆ

Հ Ա Ս Յ Է

ՊԱՅՄԱՆՈՒԹՅԱՆ

ԵՂԻՊՏՈՍ

Տարեկան դրույթ 30

ԱՐՏԱՍՏՄԱՆ

Տարեկան գրանց 10

Փոստային գրասենյակը գտնվում է Գիզայի քաղաքում:

Չի հրատարակվում ձմեռային ամիսները
ևս չի հրատարակվում:

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՆԿԱԻ ՀԱՅԱԹԵՐԹ

ՅԿԵ ԶՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԾԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Քի՛. ԱՐՇԱԼՈՍՍԻ և քի՛. ՏՊԱՐԱՆԻՆՆ
Վերաբերելու հիշատակը խնդրո՞ւք հանար
պիտե՛ք և դիմել հիշատակը հանդիս
ներքին Մասախարախին, որ է՛

ՉԻՊՐԱԿԱՆ ԹՈՒՐՈՍԵԱՆ

ԱՐՏՈՆԵԱՆ, ԵՂԻՊՏՈՍ, ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ

ZUSC 20 ՓԱՄՈՆՈՂ

ՀԱՆԳ. ՆՈՒՊԱՆՐ ԲԱՇԱ

Հիսկառար Կենսագրականը տեսնել՝ Սփինթ Սոնուսով գրքին մեջ:

ԱՊԱԳԱՅ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Շար. նախորդ թիվին)

«Առանցիկ նահանգին հայե-
րուն վերադարձումները զրպարտու-
թիւններ են միայն. անոնց հաւա-
տարմութեան մասին բացարձակ
վստահութիւն ունիմ. և պրզէն
այդ հաւատարմութիւնը երաշխա-
ւորուած է Սիւսի Կաթողիկոսին և
Առանցիկ Հայոց Առաջնորդին կող-
մէն. Եթէ հակառակ այդ երաշխա-
ւորութեան, բարձրագոյն կամաց
հակառակ գէպը մը պատահի նա
հանդիս մէջ, նախ Կաթողիկոսն ու
Առաջնորդը պիտի սպաննե՞մ ու յե-
տոյ անձնասպան պիտի ըլլա՞մ»:

«Այս գէպերը տեղի կ'ունե-
նային 907 Մայիսին կը շարայա-

րէ Մուշեղ Եպիսկոպոս. Այդ թը-
ուականէն վերջ հայերուն համար
նիւթուած զրպարտութիւնները ի-
րենց թափը կը կորսնցնեն, և թէ-
պէտ քիչ վերջը Կաթողիկոսը Հաճ.
նոյ մէջ Գարնապահին և իր փոխա-
նորդին կողմէն, մեր Մէրոսինի փո-
խանորդ Շահէ Վրդ. Վեօզնէի մէջ
Հաղարապետէն ստորագրեց կ'ըն-
դունէին, թէպէտ ես Ոգո. 27ին
Հաքիին ներկայութեանը յարձա-
կու՞մ մը կը կրէի Պահրի բաշայի կող-
մէն, թէպէտ Մէրոսին, Կեօզնէ,
Հաճն, Չոք-Մարզումն և ըն. ծրպ-
տեալ ոտականներ և լրատներ կը
զրկուէին, թէպէտ Սեպո. 2ի դի-
չերը Սիւսի և Քիւսի գետաբե-
րանները գործ կը զրկուէր ուստ
ուղղմութեանը, իբր թէ ցամաք
եղևիք յիշատակման հրատարակ-
ւելու (՝) գէ՞մ պատերազմելու նը-
պատակաւ, այսու հանդերձ պէտք
է խոտովանել, թէ Պահրի բաշայի

վերոյիշեալ հեռագիրը հին ընթի-
լի օրով և երկար ստանի համար, ար-
գէն իսկ ապահոված էր Առանցիկ և
չընտելոյքի Հայութեան կեանքը:
Խաղաղութիւն ամենեցուն, ու-
րեմն:

Մուշեղ Եպիսկոպոսի այս վեր-
ջին բառերը — որոնք իր գէպի Պո-
լիս ըրած անհասկնալի ուղեորու-
թեան իբր յեռարան ծառայելու
համար զետեղուած են հոս — միթէ
ընթերցողին չե՞ն յիշեցնէր արև-
մրտեան եկեղեցականներու արքա-
յութեան հոգ ծախելու ծիծաղելի
և արդահատելի ինդիքը: Մ'ը կամ
ինչ բան այս ատիճան կատարեալ
ապահովութիւն կը ներշնչէ մեր
Սրբազանին: Կուսակալ Պահրի բա-
շա՛: Բայց չկրնար ըլլալ որ այդ
բառ Առաջնորդին հայտեր կառա-
վարելը մէկ օրէն միւսը իր միտքը
փոխէ, կամ փոխելու հարկադրուի,
կամ պաշտօնանկ ըլլայ, և կամ
մեռնի: Նոյն իսկ Ապտիւլ Համիտի
հաւատարմութիւնը ինչ կ'արժեն երբ
հարցը Հոյ շարքելու շուրջը կը
դառնայ...:

«Բունապեաական ընթիմի տա-
պալումով Մահմանադրութեան հըն-
չակուած պահուն արձակուրդով Պո-
լիս երթալու համար Գոնիս կը
գտնուէի: Եւ Թուրքիոյ այդ եր-
ջանկաբեր օրերուն զրեթէ երեք ու
կէս ամիս (Յուլիս 7)20-16)29 Հոկ-
տեմբեր) բացակայ մնալի պաշտօ-
նատեղիէս: Այդ բացակայութեան
միջոցին Առանցիկ մէջ և շուրջը
տեղի ունեցած կարգ մը գէպեր
կազմեց մէջ բերել հոս, իրենց
յատկանշական հանդամանքին հա-
մար»:

Մինչև հիմայ բաւական մտիկ
բրինք Մուշեղ Եպիսկոպոսը, և տա-
կաւին ալ պիտի մտիկ ընենք: Բայց
քանի որ ներկայիս Պոլսոյ ճամբուն
վրայ կը գտնուի, իր բացակայու-
թեանն օգտուելով, քիչ մ'ալ մենք
խօսինք՝ մինչև այս կէտը անցած
գարձման վրայ, յետոյ գարձեալ
Սրբազանին հետեւելու համար:

Ընթերցողք անշուշտ կը դու-
շակին որ Առանցիկ Առաջնորդին
հատորիկէն մինչև հիմայ մեր քա-
ղած գէպերը ամբողջութիւն մը
չ'են կազմեր: Հեռացնելով ամեն
ինչ որ ընթերցողին միտքը կրնայ
չտարեցնել, մենք ի միջի շատ մը
տուտել կամ նուազ ցայտուն իր-
զութեանց, ընտրեցինք այնպիսի-
ներ, որոնց ծանրակշիւթիւնը ան-

վիճելի և ժամանակէտը աներկա-
յելի է. այսինքն այնպիսի գէպեր,
որոնք թրքական կառավարութեան
կիրկիտան բնաջնջելու մտադու-
թիւնը կը ցուցնեն:

Արդարև Առանցիկ Առաջնորդը
բունէն ետք թէ՛ Առանցիկ ու շըր-
ջականերուն կոտորածը շատնց ծը-
րադրուած էր, կը պարտէր փառ-
տեր առաջ բերել, և հա՛ն փառ-
տերը կը վստան մինչև այն թուա-
կանը ո՛ւր հասնէր. բունապետու-
թեան տապալման և Մահմանադ-
րութեան հաշակման նենդամտօրէն
երջանկաւէտ թուականը...:

Բուն ձեռք տարիներէ ի վեր
թուրքիոյ մէջ չմնաց թիւ մը հոգ
որ հայու արեւնոյ սղջուած չ'ըլ-
լայ: Թրքական կառավարութիւնը
իր անկողնու զրուսթեան միացուցած է
նաև իր աշխարհաբանդ ապուշ բա-
ղաբանութիւնը՝ ոչինչն պատրու-
ուակներ փնտռեց երկրին ամենէն
յառաջադէ՞մ և ամենէն պատուա-
բեր տարրը այս կամ այն կերպով
ոչնչացնելու համար: Զայս ոչ որ
կ'անդիտէ: Եւ եթէ անոր այս այ-
տահարութիւնը իրեն շատ սուղի պի-
տի նոսի ապագային մէջ, ներշա-
յիս հայութիւնն է որ անյատակ վը-
հի մը եղբրը կը գտնուի: Սակէ
զատ թշնամիին ենթարկուած փառը
մեր կորուստը չկրնար փոխարինել:
Գայլերու մահը յայտուած ոչխար-
ները չկրնար վերակենդանացնել:
Հոյիւն պարտականութիւնն է՝ փո-
խանակ գիշատիչին սատակաւ մը ըս-
պատելու՝ կամ ըստ կարելոյն հօ-
տը պահպանելու միջոցներուն վրայ
խորհել, և կամ հօտին առջը կե-
նալով նոյն իսկ ինքը պարտի ըլլալ
գազանին գէ՞մ առաջին պայքարու-
ղը...:

Վերը պատրուակ բառը գոր-
ծածեցինք: Համիտեան շարաշուր-
բէ՞մը գրեթէ երէք անանց պա-
տրուալի մարդու մը չգալաւ, և՛
ինչ որ իր կարեւորութիւնն ունի մեր
ներկայ գրութեան և Մուշեղ Ե-
պիսկոպոսի գրքոյին մէջ՝ յար և
նման սրտախնդիր գիշատիչներու ու-
րոնք իրենց ներկայութիւնը և մը-
տադրութիւնը կը յայտնեն փար-
տախներով հեռուէն ունալով և մը-
ուրնչելով, թէ՛ խուժանը և թէ՛
կոռավարութիւնը օրեր, ամիսներ
առաջ գրեթէ ի ձայն փողոյ և
թմրելի կը ծանուցանէին կազմա-
կերպուած շարք մը: Այնպէս որ,
ինչպէս կը վիպէ նաև Առանցիկ Ա-
ռաջնորդը, երբ շուրջ մը ելլեր
թէ այս ինչ քաղաքի կամ նահան-

զի Հայրաժիւնը պիտի ապաստանի
եղեր կամ յեղափոխականներ ունի
եղեր, պէտք էր հաստատագէս
գրանալ թէ այն կողմերուն ուշ կամ
կանաւս սրջ և հրոյ ճարակ ԸԼԸՄԸ
սրտաւած և արդէն վճռուած է :

Մուշեղ Եպիսկոպոսի հասարի-
կէն մեր մինչև հիմայ բրած արտա-
տալումներուն մէջ ոչ միայն այս
անակ զուգան զբայցներու հան-
գիւղեցանք կիկիկոյ մասին, այլ
նաև զինուորական շարժումներ և
այլ և այլ նշանակալից գէպեր
ալ տեսանք, որոնց իմաստին վրայ
տարակուսել կամեցին կարմնակ և
իշխանալէ բնու շարժերիբ :
(Շարունակելի) ՍՄՆՈՒՐ

ՆՍՄԱԿ ԵՐՈՒՍԱԶԼԵՄԷՆ
ՍԱՀԻՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ
Երևան, 27 Օգոստ. 909

Անկերպանայի խնդիր, անլուծա-
նելի խնդիր, եւ ինչո՞ւ համար սա
Սաղիմայ վանական խնդիրը յախա-
նականայէ անկերպանայի և անլու-
ծանելի խնդիր մը գործած է ու կը
մնայ, եւ օր քան զոր առելի կը կնճ-
ոտաի, եթէ խոյճի ազնուութեան մաք-
րող աւելը ձեռք տանենք ու կզած խըն
զիրը մաքրել կըլանք՝ ժողովուած ու
հաւաքուած արդիւնք կըլանք թէ՛
աղիկի կնճարը կը բաւակոտնանայ ու
չառաւ պարտաւ սեղ կը մնայ ծիծաղ-
ներու քանի արժանի խնդիր որ չը
վերջանար, եւ ինչո՞ւ վերջանայ՝ երբ
չտեսնու համար շահերու անսպաս դուռ
մ'եղած է, որտեղուն հասած վերքեր-
նաւ սպիտակ մ'եղած է, միշտ խա-
ւաքը դիտող ու տեսնող աշխարհուն
պայծառ շոյքը կզած է... Ինչո՞ւ ամեն
օր նորանոր և անախարհ խնդիր-
ներու դուռ չը բացուի՝ որովհետեւ շա-
տերը Սաղիմայ խնդիրը կախուս կո-
վերու ստիճը ըմբռնած են, եւ յախ-
չէն ուղիք այդ անմահական ստիճի
խնդիրներու դուռերը հեռացնել...
սին պատանքն Բայց կարծեմ թէ խո-
հեմները փորձով կարող են խոտովանիլ
թէ՛ սիրայօժար փախարած ստիճի
մ'արդիւնքը՝ շատ անգամ օժի մը բեր-
նէն թափած մտահաւցելի թոյնի ներ-
գործութիւն ունեցած է, եւ օրինակ-
ներն ալ անարդաւա են, անտալ՝ ու
չը տեսնալ ճշմարտը՝ վերագոյն յի-
մարութիւն է, եւ կամ արդարու-
թեան վճիռը խորտակումով հալածել,
յատալի՛ բան :

Սաղիմայի խնդիրը՝ այն, այն
ատեն կը վերջանայ՝ երբ շատերու
սիրտը հրոյքած և ուղիղը ցնցած ու
արբեցութեան մասնուած անկախութեանց
փախարակները սրտի աղնուութեան ու
ճշմարտ ազդեցութեան քողին տակ
ծածկուին ու մարին, Բնիկեցողները,
ճշմարտ ազդեցութեան բաժնի արդա-
րացի չեն, եւ մասն ճիշդ վերքին
վրայ չը գրի, գոտաւած ըրէ՛ք ու
իբրաւնք տուէ՛ք :

Անցեալներս քանի զօրմտեցմամբ
կարգաչինք Երեւանի քի սինտիկերու
մէջ Երուսաղէմի նախորդ ելիմայից
Տեսչի Գեր. Տ. Աւետիկ վրդ. ի Երու-
սաղէմ գրկած մէկ նամակին պատ-
ճէնը, Արեւելի իր այդ մէկ նամակը
հրատարակելով Տ. Աւետիկ վրդ. ի ա-
նունը տեսնանք որ կամ միջոցին,
հանրութեան ցոյց տուաւ և զիստեց
թէ՛ այդ նամակը հրատարակողը որ-
քան ազնիւ սիրտ մ'ունի, ու կը կրէ
իր մէջ, սիրտ որբութեան սեզան,
սիրտ որ կը խորցմանի համակ ա-
նաբխութիւն... Եւ այն, ամեն բան
լաւ կրնայ բլլալ՝ բայց չեմ յոտար
որ սուտ ազդեցութեան զլեմակով
ու կամ կոյր հակառակութեան հոգ-
ւով լեցուած անմեղներու միտմանե-
րու գոյթակցեցողի նենդ ու մոլոր

հրատարակողը արբեցունելը այնքան
լաւ և ազնիւ, բան մ'եղած ըլլայ,
Շատ կը ցուի իմ եւ ուղիւնու
չափ արտասուքներ Արեւելի իր խոյճ-
նախութեան վրայ կը հրատարակ, զի
կուսակցութիւն բաժնի քան չէ ըմ-
բռնած, Արեւելի երկը լաւ չէ թէ
աշխարհի ազդերը պատերազմներու մա-
մանակ իրենց հայրենիքի ճակատագր-
ը ապագայ գաղթի խորտակումէ քայ-
քայով ազատելու համար քանք կը
թողուն, ու կը խնայեն, եւ եթէ
քանք խնայուի ոչ այն ազդը ազդ կը
համարուի և ոչ այն ազդին գաւաղը
իր հայրենեաց փրկութեան արժանի
զաւակը, Աւետիկ վրդ. գոտաւար-
տութեան արժանի է, իբրեւ ծառ
գաղատա՛ քարերու և քարկոծուելու
է զի այդ է բարեխոյճութեան պոսն-
լաւ իբրաւնք... :

Ստեղծող ձեռքերն իսկ գարեբու հո-
ւովմանց պատմութիւնը, հոն շիկնելով
պիտի կարգանք արդարութեան ձեղի-
նակի անմեղ գաւաղարտութիւնը պո-
որդի Աստուծոյ ևս, ինչ գործերս խո-
սինա այս խոյճը գոտաւարտութեան
վճիռը մտտեց թէ՛ աճաճաքը քանզոյ
է և մեր օրինաց հայհոյցոյ անօրէն
աստուծով վճիռը ինչ կը յաւաստուի որ
ըլլայ, անօրէն վճիռ և կեանք վեր-
ջացնող խոյճ, արդար կը կրննի և
անազնիւնք իրենց մամանակաւ որ
յաղթանակը կը ծախսուին, մեր
խոսքը կզատ, մեր խոսքը կզաւ լեզուներ
կը գաղաղին և սրտերը կը արթնեն և
զոմ անիրտ վճիռին վրայ, բայց ար-
գաղը մը մնայ միշտ արգար և անի-
բար անիրտը զի յայն ծնած է :

Ղեկնող վրդ. ի և հոչ սկստը նա-
մակը արգարեւ այդքան հաչակուս՝
նամակ է, թէ ոչ այդ նամակը հոչ-
կողմերը աւելի հաչակուս ևս իրենց
հոչակուած անազնիւ գործերովն...
Բնիկեցողները, եթէ կուզէք հրո-
չախուս որ նամակով նետադրորտ ի, հրո-
չախուս որ բոտելու, արժանի շատ նա-
մակներ կարող էք փնտել Արշալոյսի
էջերուն մէջ, եւ եթէ բարեհաճիք Ա-
րեւելի իրեն ալ կարող ենք գրկել շատ
մը հաչակուս որ նամակներ՝ բայց ընդ
ամօթով չմնայ անանց ամենատակալի
պարտականութեան և Ան՝ ներկայ նա-
մակին ներթափելով Արշալոյսին կը զր-
կենք բնազիրը նամակի մը՝ զոր գրած
ու Երուսաղէմ գրկած է երկու կուսակ-
ցութիւններ հրոյքող և իր յաղթը ա-
նոր մէջ փնտաղ թէ՛ կան Սիւնի վրդ.
բոտած անբարեցող արտօժը, որ իր
Նախորդ անորան տեսչութեան վրդ.
ուսնը ու պղծանք գործած էր Նախորդ-
ոց՝ ծանօթ ընտանեկան մը... իր բո-
լոր ունեցածը կերցնելով, իր ունեցո-
ւայ հանգիտ հոն ընտրած ըլլալովը,
չառ մը մեծ խոսքովեանց մեծ Տերտը
ըլլալովը, ձեր Ասիկոս վրդ. մը ան-
կարգութեան մասնակցով և զեռ ինչի՛ր բ-
ոտեմ, եթէ ամենը բոտած ա՛ն երկիրը
կ'աշխարհե ու երկիրս արտասուքով կը
լեցուի այդ անբարեւակի զիմակաւորի
վրայ :

Հաչակուս որ նամակ, եւ անձա՛ տա-
կէ աւելի հաչակուս որ ինչ նամակ կու-
զէք ո՞վ բարեխոյճ ընթերցողներս
կարգաչէք ու ստակաչէք, եւ այս ճիշդ
կարգաչող Յարութիւն Մանուկանի
ձեռքով և գրչով գրուած է, Երեւանի,
Աւետիկ եպիսկ. ի մասնուած սիրտ պո-
րագաները ևս գրեմ, զի անխանեա-
բար անանց կուսակցութեան կը պատ-
կանելի, Տեր Աւետիկ եպիսկ. իր Երու-
սաղէմ Հայրենեացը գրքին համար մի-
թխարքին մասնուեցաւ, Աճի՛ կեան
Սարգիս վ. ի և Աւետիկ արիկայի մի-
ջոցա... և զեռ ինչի՛ր գրեմ... և
զեռ ինչի՛ր գրեմ... Աւետիկ եպիս-
կոպոսը չը մտաւ՝ այլ մտաւցին... և
եւ ինչ (Ն) :

(Ն) Աստը ինչ պիտի բան,
Տիար Մանուկան և Բայց քանի որ
չչառ բանը գիտես՝ ուրեմն սա՛
ալ անանց վրայ աւելցուր, եթէ
Երուսաղէմի մէջ Աւետիկ եպիսկո-
պոս Շիշմանկանը մտանալ... որի

Այս նամակը մասնուսի պէս պա-
նած ենք, եթէ Պոլսոյ Պատրիարքար-
նը կը փախարի պատրաստ ենք գրկե-
լու : Եւ զեռ ինչ նամակներ մեր ձեռ-
քը այս օրերս ինչ կէ, Գոյրքճեանի
նամակները որ կ'ընէ ամեն բան լը-
րագրոց, Մանուկանի և այս ինչին...
Օրմանեանի պէտք չէ խնայել և զեռ
ինչ խոսքարարութեան մեծ ուժեր
Աստուծոյ իմ... Արեւելի ընթեր-
ցողներ, անա՛ք հոչակուս որ նամակ-
ներու գրողները, ալ սուտ կոյր և
անմիտ ձեռնալը աղոյսութեանց աը-
գայութիւնն է :

ՀՐԱՅՐ

ԳԱԼՍԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՀՈՒՄԱՐԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
ԳԱԼՍԵԱՆ ԱԶԻ. ԵՐՄԵՌ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՅ
ԳԱԶԻՐԷ
Համար 8
Գահիրէ 25 Օգոստ 909
Պատ. Խրատար ինք
Արշալոյսի
Աս
Խնդրելով որ հաճիք մեր յա-
նաքիկայ բուռն մեջ հրատարակել
մերիսկ յայտարարութիւնը, որպ-
րոցսց վերաբայման վերաբերեալ,
Ընդունեցիք մեր յարգանաց
և շնորհակալեաց հաւաստիք :

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԹԱՅՏՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն և ի միամտու-
թիւն Վահրէի հոյ հասարակու-
թեան և աշակերտաց ծնողներուն,
կը յայտարարենք թէ՛ Վալտանն
Ակո, վարժարանաց ուսմանայ
Հոգարարութիւնն Նկատի ունենա-
լով գոյրացայ շուրջ վերջերս յուզ-
ուած կարգ մը խնդրոց կարնարու-
թիւնը, նկատի ունենալով թէ՛ սոյն
խնդիրներուն արմատական լուծու-
մը՝ որ ազդային մանկուսն և հա-
մայն ծնողաց համար կենսական
նշանալուծիւն մ'ունի մանրակր-
կիտ քննութեանց և բաւական մա-
մանակի կը կարտի, որոչւած է
Գաւառական Վարչութեան Պատկ.
Բաղարարանի Ժողովին հաճութեամբ
զպրոցայ յոտալիկայ վերաբացումը
յիտաւզել :

Բացման ճշգրիտ թուականը
մասնաւոր յայտարարութեամբ մը
պիտի ծանուցուի :

Ի գիտաց Աւս. Հոգարարութեան
Աստուածային Աստուածային
ՄԻԲ. ՆԱԽԱՆԱՆ Գ. ԱԶԻԱՒՈՐ

ԻՐԱՆՈՒԹՈՒԹԻՒՆ

Յետադայ նամակը Այլ քսան-
գրիկէն ապահովագրեալ (A. R.)
մեկը գրկած է Տիար Վահրէ մա-
նուկան, յանուն իր կարգը Յարու-
թիւն Մանուկանի, որ Նախ կը
գտնուի :

Նամակալիքը՝ Երուսաղէմի մի-
տաններէն է, և ուրկուսալ ձեռ-
նադրուած, բայց իր կուսարար ըն-
թացքին պատճառաւ կարգաւորով
հաչակուած էր վերջերս Միտանա-

կաներ կային, հոս Վահրէի մէջ
ալ՝ գրիկէն համանուն պատճառ-
ներով, Անոր բարեկամը - Նիլիէ Թո-
րանանը - մասնուց և շաղաքող սը-
րիկաներ գտնուեցան, և տանց
զլիտարներէն մին է Յակոբ Օհան-
կան ըսուած անբարոյական, գա-
ւաճան և մասնիկ ու վատ սրիկան :

կան ժողովէն, ինչ և ինչ դարձեալ
ստորակազմ կ'ստորադրէ ցարդ :

Ամսի մը չափ առաջ Տ. Գա-
րեգին վրդ. ի սպանման սճարին
մէջ իբր մեղաւից ամբաստանուե-
լով, բան մտած և աղաւտ ար-
ձակուած է, և այդ բանաւարկու-
թիւնը և Արշալոյսի Սաղիմայի
թիւթակցութեանց մէջ յիշատակ-
ուած ըլլալուն համար, մեկի դա-
ւեր ճարտ նպատակաւ գրած է սոյն
«Իայ նամակը, որ յանուն անկողմ-
նակալութեան և անաշուտութեան
ՆՈՅՆՈՒԹԵԱՒԻ հրատարակութեան
կուսանք, մեկի վերաբերեալ մա-
սերուն հարեանցի մը պատարա-
նելով, իսկ իրեն անխաղած ան-
ձերուն թուղով իր լըրած անակցի
յարձակումներուն պատասխանելու
հոգը :

ԽՈՐ.

ԲԱՑ ՆԱՍԱԿ

Տէ՛ր Ամբողիք
Արշալոյսոյ Հայրերի
Ի Գահիրէ
Թիւ 553-81 (Յուլի 25) Օգոս-
տոս) և Արշալոյսի մէջ և Սպանու-
թիւն Պարեգին Մ. Վրդ. Սաղաւա-
նի ի խորագրով և Հրոյք ու ծածկան-
ուամբ գրուարտութեան ու շարժը-
տութեանը լեցուն Երուսաղէմէն զըր-
ուած թղթակցութիւն մը կարողացի որ
զարմանքե ու գայրթիմէ աւելի սու-
կում պատճառելով մեզ, անկարելի
է որ լռենք, անոր համար որ, ա-
մեն օր նուրբական քաղաքին Փրկ-
չախոս սրբալայրերուն մէջ շրջող ու
Քրիստոսի Ս. Գրեգորիանին վրայ
պատարագող, իր անցեալովն ու ներ-
կայով մեզ և շատերու ծանօթ և
կեղեցական մը (որուն անունը մեզ
վերապանեալ սու այժմ) համարձակած
է ու միշտ կը համակուսի իր կո-
չուծին բոլորովին անպատուարը զըր-
պարտական ու շարժողը գրութիւն-
ներով հանրութեան միտքն ու սիր-
տը պարտելէ զատ, անանց միամիտ
հասարակ ալ խոսքովն աւանց հե-
տեւանքը մտածելու : Աւ ցաւալի է
ըսել որ Արշալոյսոյ ալ առանց ա-
պացոյցի ու հիմնական փաստերու,
մէկ անգամն անմիջապէս կը հրատա-
րակէ զանոնք (1) :

Բայց տարախոյս չիւայ թէ մեր
այս բոց նամակը, որ ծպտեալ Հը-
րոյքի զոյգորիչ գրութեան պատաս-
խանք ըլլալէ զոտ փառաւոր գատ մը
պիտի ըլլայ իրեն (2) յետ այսու ա-
ռանց քննելու, զննելու ու գտնուելու
սու ու ան անձին անունին թուք ու
մուր չըլտելու ու անանց պատիւին հեա
չը խաղարտ համար, պիտի հրատա-
րակէ մեր իսկական ստորագրութեան
տակ ձեր անաշուտութիւնն ու անկողմ-
նակալութիւնն անգամ մ'եսու (3) ա-
պացոյցեցանելու համար :

Ճիտակը շատ երկար ու ձանձ-
րացողիչ պիտի ըլլար, այդ գրպար-
տիչ ու թշնամական ոգով գրուած
գրութեան մի աւ մի պատասխանելը
ևս արդէն չորսեր իսկ, բայց պատ-

(1) Մ. Ա. - Մեզի պէտք կը ձեռ-
նական փաստերը ևս ապացոյցները ձեր
նամակին մէջ ալ կան արդէն :

(2) Մ. Ա. - Եթէ այդպէս փառա-
ւոր գտանք աւել զիսէիք, ինչո՞ւ այս-
չափ ուշ մնացիք եք :

(3) Մ. Ա. - Ընդգծուած մեր կող-
մէն է, Պ. Մանուկանը արդէն վատան
մեր անկողմնակալութեան և անաշա-
տութեան որ իրմէ փառաւոր դասեր
տղեկի աւալ ունինք արդէն, իր բա-
պանական աղերսուն ուժը աւելցնելու
համար, կը խնդրէ որ անգամ մը եւս
ապացոյց ցանենք մեր անկողմնակալու-
թիւնը :

ուսանողները իրենց անհատական կյանքը և անհատական շահերը չեն ծախսում, որ գնահատվի նրանց անհատական կրթական և կրթական արդյունքները, որոնք չեն հարմարվում ընդհանուր կրթությանը, որոնք չեն հարմարվում ընդհանուր կրթությանը, որոնք չեն հարմարվում ընդհանուր կրթությանը...

Տարբերակ Տ. Գրեյնի Ե. Վրդ. Սահակյանի վրայ գործածած ոճիրը, որ այսօր բովանդակ կազմում սուգով ու թախծով համակամ է. ըստ նախադրյալի (4) եթե մեր եւ թուրք եւ ֆրանսիացիները սիրում են հարաբերակցությունը Պ. Յովհաննէս Գրեյնիան պէս անհատներ անձնատուրով եւ այլոց թելադրութեամբ սարքած կամ պատրաստած բան մըն էր, ինչպէ՛ս նամակագիրը կամ իր ընկերութիւնը (վանական ու քաղաքացի Դեռոնդիանը) ժամ առ ժամ Գրեյնի Դրդ. Երուսաղէմ չը կրչեցին եւ կամ կատարուէին նրա բողոքները, որ ժամ առ ժամ զմեզ ձերբակալէր (5):

Եթե խնդիր Գրեյնի Դրդ. Երուսաղէմի անհատական իրաւունքները, յիշեալ մղբայր ոճիրագործը ձերբակալած ու չլիքակալուած միջոցաւ այսօր բանտարկած է (ինչպէ՛ս նամակագիրն «Հըրուսայրն ալ տունը չի կրնար կր ինչէ») ու զմեզ ազատ ու անկասկած (6) արձակած է. Դեռոնդիան վանականներ ու քաղաքացիներ զմեզ Երուսաղէմ միւթեարիքի փոխանորդ զօրոց գումանասանի անձն յանձնարար կրողարկել ու զկշերով բանտարկել ապէ վերջ իսկ:

Եթե իրօք ձերբանազար Գրեյնի Դրդ. Երուսաղէմը, գործածած ոճիրը մեղմ էր, ինչպէ՛ս համար, այդ ստախոս նամակագիրն բարեկամները յաջորդ օրը վերահան գործող գումանասանին զբմեղով հազար ու մէկ ներողութիւններով «սխալած ենք» ըսելով խնդրեցին որ զմեզ անպարտ արձակեն:

Ինչ իրողով եւ ո՛ր օրէնքով կամ բանաստեղծ ու կը զրոգարտէ զմեզ այդ չարամիտ ու ստախոս «Հըրուսայր» Գրեյնի Դրդ. Երուսաղէմը գործածած ոճիրը մեղ վերագրելով քանի որ ոճիրագործը - հագոր փա՛սք Տիրոջը - բանուէլէ վերջ, չորս օր անընդհատ անօթի ծարու, օրական 10 - 15 անգամ շարաշար ծեծի ու այլևայլ թրքական հին ընթրիքի խոշտանգումներու սակ հարցաքննուած ու ինք իր բերնով իսկ խոտոված է թէ ինք՝ ոճիրագործը Մեղրոցի մ'ըլլալով, սկիզբէն եղիպոս կը բնակէր, սպա Գումանասի (Շամի) մէջ ժամանակ կանցնէր, որ նախ մտորագրու-

նութիւն գործած (*) բանտարկուած էր վերջն ալ նապոյտի զ (նազարէթ) փոխած հոն քրիստոնեաներէ հարածուած՝ եղած էր Եւֆրատ. որ հոյն օրը գաշտն մը գնամ՝ գործած էր այդ անկի ոճիրը, իրեն եղած հայրամանքին փոխարէն քրիստոնեաներէ վրէժ լուծելու նպատակով. Աւստրիա հպատակ չրէս մ'եւս վերաւորած էր քրիստոնեայ կարծելով «Հըրայր» այս պարագան ինչպէ՛ս չէր յիշած արդեօք:

ՅԱՐ. ՍՐԿ. ՄԱՆԱԽԱՆԵՆ (Մեղայեալ յաջորդով)
 (*) Հըրայր ինչո՛ւ սա պարագան ալ արդեօք մեղ չէր վերագրած իր զըրպարտութիւնները կատարելով ընկելու համար:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ

ՀԵՐԲՈՒՄԵՆ
 Ստացանք Երուսաղէմի ելեւմտից նախկին Տեսուչ Տ. Դեռոնդ վարդապետ Մարտունեանի հրատարակած

ՀԵՐԲՈՒՄԵՆ
 Երուսաղէմի Հաշուոց Բնիկ Յանձնաժողովոյ
 ՄԱՏՈՒՅԵՆԱՆ
 ԱՅՔ. ԵՐԵՍՓՈՒՆԱՆԱԿԱՆ
 ՊԱՏԿ. ԺՈՂՈՒՆ
 Կ. Պոլիս 31 Յուլիս 1909

Սխալմամբ արձակուած սեւերն, որոնք մէջ, գտա թուղթի վրայ, գինկատիկ լուսանկարը կը զանազան Մարտունեանի HOWARD'S HOTEL-ին, որը հայ ազգը կը պարտի Մարտունեան վարդապետին օւղիմութեան, ձեռներկայ թեան, եւ անտեսողութեան:

Մինչեւ ցարդ ա՛յնքան իրար հակասող աղմուկներ հրատարակը ողորկել յետոյ՝ կարելի չէր անտարբեր գտնուիլ այդ կտրուոր թղթերուն նկատմամբ:
 Հերբմուսեանը յատուած էր երկսիւն՝ Զէ երեսներէ կը բաղկանայ, որոնք մէջ խիստ յասակօրէն բացատրուած են սողիմական հաշիւներն, եւ սակայն մեր անձուկ կըրը անբաւական են առ այժմ անոնց ամբողջական վերլուծութիւնն ընելու, որչափ ալ սա անձնակալի փաստերով եւ վաւերական թուանշաններով չեքքէ հրատարակ զրուած թուրք անտեղի եւ աննպաստ ու մանուսեղ օ գիտամտութեամբ սարաւայնութիւնները:

Իսկ ինչ որ անմիջապէս աչքի կը զարնէ այդ Զէ մեծագիր կըրնէն, անոր վերջու օրութեան մէջ է:
 Տ. Դեռոնդ Վ. Մարտունեան իր այդ սեւերովը մի առ մի եւ ջախջախիչ փաստերով չեքքելէ յետոյ ազգ. Ժողովոյ կողմէ կարգուած հաշուեքննիչ Մարտունեանին ներկայացուցած անդեկարգին եղբակցութիւնները, այսպէս կը վերջացնէ:

« 1880 թուականին վանքը ունէր Երուսաղէմ եւ Յովանդ ատրեկան 1895 սակի կ'կամուտ. որոնցմէ հասութարեր վրձակէ գործած կալուածոց կ'կամուտները զեղջելով, 1903ին այդ երկու տեղերու կ'ուրուածներէն պիտի մնար 1417 սակի կ'կամուտ մինչդէռ 1903ին պա-

տունալէս քաշուած ժամանակ, կ'ընէ նախկին Տեսուչը, թողած 6005 եւ սա չոփ սակի տարիկան եկամուտ:
 Անոնք որ Տեսուչ վարդապետին ախտաւ հակառակորդ են եւ գայն ամեն գնով վարկարեկել կուզեն, այս 6005 սակիները ներկայացուց թուանշանները շատ պերճախօս եւ անհերքի պատասխաններ են իրենց:

Ոմանք կուզեն փնտել եւ նոյն իսկ գանալ այն գաղտնիքը, թէ ինչպէս Տ. Դեռոնդ Վ. Մարտունեան անյաղթի կը մնայ, անոնք թող « Հերբումըն » սեւերն գինի եւ պիտի հաստատեն թէ անյաղթի մնացողը ոչ թէ Մարտունեան վարդապետն է, այլ արքայադատը, որուն զէ՛մ սուտերով փութերով ուղտու պայքար մղելուն արդիւնքը շատ անգամ յաղթահարուիլը միայն կըրած է:

Տ. Դեռոնդ վարդապետ պէտք չէ որ ցաւի իրեն եղած այս գրկանքներուն համար Ազգը, իր պատուական եւ բանիմաց ներկայացուցիչներուն միջոցաւ իր օգտաշատ գործունէութեան քտան եւ հինգ ամէս Յարէլեանն է որ կը տօնէ... »

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ
 Ինչպէս գիտենք, Ս. Յակոբայ վանոց Միաբանական Բնիկ, Ժողովը իր վերջին նիստերէն մէկուն մէջ Լուսարարացի կարեւոր պաշտօնին կոչած էր Տ. Վահան Դրդ. Բէշիշեանը:
 Երկուստայր եւ բանիմաց լուսարարացիք, գանձարանի ցուցակազրուութեան մէջ օգնականներ նշմարելով, կը բողոքէ Միաբանական Ժողովին: Ասոր վրայ Բնիկ, Ժողովը կ'որոշէ փախստական վարդապետաց գոցուած սենեակները խօզարկել, ու ինչ սակայն յայտնութիւններ:

Փախստական Մեարայ Դրդ. Նըշանեանի, որ Վեհ. Հայրապետին ընկերացու զէպի էլմիսածին, սենեակէն կը գտնուէ հին ձեռագրաց ցուցակը փոշիներու մէջ նետուած եւ ոչնչանալու մօտ վրձակի մատնուած:
 Զեռարարու գրացուցակին այս վրձակէն կը յայտնուի թէ՛ արո՞նք էին որ կ'իլիկիոյ Սրբազան կաթողիկոսը մրտաւ փորձեցին ձեռագիր աւետարան մը վերցուցած ըլլալու ամբաստանութեամբ: (Անիմը իտի Մուշեղ Եպիսկոպոսին)

Այլ տակ լուսարձ. Սարգիս Աճեմեան վեղարաւոր աւագակին սենեակէն կը գտնուի հետեւեայ չքնադագիւտ ստորակաները, որոնց լուսանշարն ալ զրկուած է Վերջապայի Սրբազարութեան, ինչպէս նաեւ Պոլսոյ Ազգ. վարչութեան:

1. Մեծաբէք խոջ մը՝ մինէլի, ոսկի եւ ակնակուտ:
 2. Արժեքաւոր արծաթ թաս մը հնութիւն:
 3. Մանրագին ոսկի եւ արծաթ գոպիներ, պատարագի յատուկ:
 4. Շատ մը անոյն քարեր:
 5. Արծաթ եւ կալուստի տուփեր եւ չքնանակներ եւն, եւն:
- Այս սենեակներուն խուզակութեամբը, Երուսաղէմի խնդրոց մեծագոյն մասին վրայէն քօղը կը վերցուի եւ պայծառութիւն մը կը տրիէ. ու շատ չ'անցնի որ մատերին պիտի զընենք բուն վէրքին վրայ... »
- Հիմա հասկնալի է թէ՛ ինչո՛ւ փախստական վեղարարները կը պաշտպանուին եւ ինչո՛ւ Պ. Շահրեկեան եւ օւրիշ մէկ քանիներ ալ միտին... Երուսաղէմի խնդրոց փակած են աղբու-

կի պէս. եւ նոյնպէս հասկնալի է թէ՛ ինչո՛ւ 1905ի կեանքէն սկսեալ, խուզակութեան ամենատարած իւր եւ անպատմելի հայրամանքներու ենթակուցուած մեր քարտուղարը՝ Տ. Ս. Թորոսեան, կարգ մը ծանօթ աղբարիկներու կողմէ պատճառը Սարգիս այս բոլոր խնդրոցները եւ զեղծումները ծածուկ մնալն եւ չի հրատարակուիլն է կըր... »

Է՛հ, պարտներ, երկարեցէ՛ք տեղանքիդ, որպէսզի մեղացիներն ալ լսէք հեղձեան:

ՀԱՆՐԱՊԵՒՐ
 Բազմաստորագիր հանագիր մը պատրաստուելով մատուցուած է Պատ. Բազար. Ժողովոյ, որով զպարտքն բացուիլը Սեպա. Ղինտեղի ունենալը կը պահանջուի:

Ապասենք որ այս հանրագիրն ալ միեւեթ աչքը եղած հին շատ մը հանրագրերու քովիլը չի գրուի:

ՏԵՂԱԿԱՆ

ՍՐԿ ԵՒՏԵՆ ԿՈՐՄՔ
 Անգլիոյ լիազօր ներկայացուցիչ Սըր Էլարն Կորսթ աստիճակայ ամսոյ վերջերը Գոհարէ պիտի ժամանէ:
 ՍԼԱՌԻՆ ԲԱՇԱԿ
 Ռիւթերի զորմակալութիւնը Լոնտոնէն կը տեղեկանայ թէ՛ Էտուսար թագաւորին հրաւիրանոց վերայ, Սլաթին բաշա Մարիէնպատ գնացած է:

Էտուսար թագաւոր Սլաթին բաշային Սոմալիանտի մէջ մատուցած ծառայութեանց համար տիտղոսով վարձատրուած է:

ԲԱՆՏՍՍՐԿՈՒԹԻՒՆ
 Ազգայնականներու օրկան Լէվա օրաթերթին Խմբագրացեալ Շէյխ Ապախէ Ազիզ Շաւիշ երեք ամիս բանտարկութեան դատապարտուցաւ:

Իր պատիժը պիտի կրէ կառավարչատան սենեակներէն մէկուն մէջ, ուր անկողին մը պատրաստուած է իրեն համար, որուն վարձը ինք պիտի վճարէ: Եւ ուղած ասան կերակուրը դուրսէն պիտի կրնայ բերել տալ: Իր սովորական հագուստը պիտի կրէ. միայն թէ արգելուած է ծխել ու գրիւ:

ՉՈՐՄ ԱՏԲՈՎ
 Եթէ երէք չէք լսած որ զո՞ք մը չորս ոտքով կը վազէ, ուշագրութիւն բռէք: Եղիպոսոս այդ բերքէն ալ կարողաղբէ:

Անցեալ օր Մանուր անունով մէկը իր ձին ծախել կուզէ եւ իրը յաճախողը կը գտնէ Հասան անունով ուրիշ մը:
 Սակարկութիւնը կը կատարուի 1500 զըշ. ի, սակայն պատուական յաճախողը կուզէ ստուղը վճարելէ առաջ անգամ մը ձին փորձել, ու երբ կը հեծնայ, այլևս տիրոջ քով չի վերադառնար ու սակաւին կը վազէ եղբ լոսոս ռոսոս... Իրու է որ անպատճառ օճի-

Երկար տարիներ կարեւոր տուններու մէջ աշխատելով փորձաւորութիւն ստանալէ յետոյ, այժմ իր սեփական վաճառատունը ունի, ուր կը վաճառուին թէ՛ նոր եւ թէ՛ գործածուած կարի մեքենաներ ամեն տեսակէ, միշտ առաջնակարգ ֆապրիկաներու աղբանքները ընտրելով կը գնէ կամ նորերու հետ կը փոխանակէ կարի հին մեքենաները:
 Նորագութեանց համար երբ պէտք ըլլայ՝ յաճախողաց տունը կ'ազնելէ եւ իր կատարած նորոգութիւնները տարիներու համար կ'երաշխաւորէ: Կը վաճառէ նաեւ ամեն տեսակ կապի վաւարաններ եւ ասանց նորոգութիւնները կ'ընէ անմիջեղ յաջողութեամբ եւ գիւրագին: Իրեն գիտնող բարբ յաճախորդներն ալ գոհ պիտի մնան:

ԿԱՐԱՊԵՏ ԳԱՍԱՊԵԱՆ
 ՇՈՐԱ ՄՕՂԱՄՄԷՏ ԱԼԻ, ՏԱՐՊ - ԷԼ - ԷՆԱՊԱ ԹԻՒ 1
 ԿԷՄԷ ԷԼ ԿՈՒՂՐԱՍ ՄԱԿԻԹԻՆ ՃԻՇՏ ԴԻՄԱՏ

79-130

